

Prażmowski (Belina-Prażmowski) Władysław Zygmunt (1888–1938), twórca i dowódca kawalerii legionowej, pułkownik WP, prezydent m. Krakowa, woj. lwowski. Ur. 3 V w Ruszkowcu pod Opatowem, był synem Hipolita, właściciela majątku ziemskiego, powstańca 1863 r. z oddziału Dionizego Czachowskiego, i Bronisławy z Dudelskich.

P. wychowany od dzieciństwa w atmosferze walk o niepodległość, za udział w strajku szkolnym został usunięty z gimnazjum w Radomiu, po czym przeniósł się do polskiego gimnazjum filologicznego Mariana Rychłowskiego w Warszawie, gdzie w r. 1905 zdał maturę. Studiował górnictwo na Politechnice Lwowskiej (1909/10–1912/13), a od r. 1913 w Akademii Górniczej w Leoben w Austrii i tu uzyskał absolutorium. Był jednym z pierwszych członków (od r. 1909) Związku Walki Czynnej i Związku Strzeleckiego (ZS) i w l. 1909–13 słuchaczem kursu średniego i wyższego Szkoły Oficerskiej ZS we Lwowie i Krakowie. Otrzymał kolejne stopnie organizacyjne: chorążego w r. 1909, podporucznika w r. 1910, a porucznika w r. 1911. Wysłany przez Józefa Piłsudskiego do Francji, Belgii i Szwajcarii, zakładał w środowiskach polskich oddziały ZS. W Leoben należał do Drużyny Strzeleckiej. W r. 1913 ściągnięty z Leoben do Krakowa, objął zastępstwo komendanta okręgu krakowskiego «Strzelca», a od lipca 1914 dowództwo drugiej szkolnej kompanii wakacyjnej (grupującej tzw. zagraniczników i «Królewaków») na kursie instruktorskim w Oleandrach. W dn. 2 VIII t. r. przed północą, z rozkazu Piłsudskiego P. wyruszył z pierwszym patrolem kawaleryjskim (tzw. siódemka Beliny, którą oprócz P-ego stanowili: Janusz Głuchowski, Stefan «Hanka» Kulesza, Ludwik Kmicic-Skrzyński, Zygmunt Bończa-Karwacki, Stanisław Grzmot-Skotnicki, Antoni «Zdzisław» Jabłoński) 3 VIII nad ranem przekroczył granicę austriacką pod Kocmyrzowem i posuwał się w kierunku Jędrzejowa. Celem tego wypadu było przeszkodzenie rozpoczynającej się mobilizacji rezerwistów polskich, zaktywizowanie ludności oraz zebranie wiadomości o siłach i zachowaniu oddziałów rosyjskich. W dniu następnym patrol powrócił do Krakowa i został przydzielony do kompanii kadrowej. Dn. 6 sierpnia P. na czele patrolu przekroczył ponownie kordon graniczny, poprzedzając, jako zwiad, kompanię kadrową w jej marszu na Jędrzejów–Kielce. Stoczył wówczas pierwszą utarczkę i przekazał informacje Piłsudskiemu o nieprzyjacielu. W dn. 13 VIII t. r.

W dniu następnym patrol powrócił do Krakowa i został przydzielony do kompanii kadrowej. Dn. 6 sierpnia P. na czele patrolu przekroczył ponownie kordon graniczny, poprzedzając, jako zwiad, kompanię kadrową w jej marszu na Jędrzejów–Kielce. Stoczył wówczas pierwszą utarczkę i przekazał informacje Piłsudskiemu o nieprzyjacielu. W dn. 13 VIII t. r.

P. utworzył pierwszy szwadron kawalerii legionowej w sile ok. 140 ludzi. Na jego czele dokonał odwrotu z Kielc, a we wrześniu walczył nad Nidą pod Nowym Korczynem, Wiślicą, Szczytnikami i Czarkowami. Następnie szwadron otrzymał przydział do niemieckiej 40 brygady kawalerii i z nią brał udział w operacji pod Łowiczem – Modlną – Ozorkowem – Aleksandrowem – Łodzią. Przez Częstochowę – Miechów – Ulinę powrócił do Krakowa. W czasie odwrotu szwadron dowodzony przez P-ego rozrósł się, 1 XI t. r. przekształcono go na 1 dywizjon. W dn. 29 IX t. r. P. został mianowany porucznikiem. Dn. 13 XI t. r. wyruszył z Krakowa na Podhale w rejon Limanowej i dowodził w utarczkach bądź w bojach w rejonie Chyżówek, pod Kamienicą, Wysokiem, Dąbrową. Po krótkim odpoczynku w Nowym Sączu P. walczył z doborową dywizją rosyjską na wzgórzach pod Łowczówkiem, gdzie dywizjon, dokonując brawurowych czynów, oddał duże usługi piechocie legionowej. W dn. 23 XII t. r. P. został pod Łowczówkiem ranny, nie opuścił jednak linii. Wiosną 1915 dowodził w walkach pozycyjnych nad Nidą (3 III–10 V). W dn. 5 III t. r. awansował na rotmistrza. W ślad za wycofującą się armią rosyjską dywizjon P-ego, postępując z oddziałami I brygady Legionów, brał udział w walkach pod Staszowem, Konarami, Włostowem i Lisowem, Bidzinami, Ożarowem, Tarłowem, nad Wyżnianką i pod Urzędowem.

W dn. 30 VII t. r. kawaleria P-ego wkroczyła do Lublina jako oddział czołowy I brygady Legionów. Następnie w tej letniej ofensywie P. prowadził działalność zwiadowczą, walcząc w Siedleckim, a potem dotarł na Wołyń. Tutaj staczał utarczki pod Zarzeczem, Serechnowicami, Stobychwą, Smolarami, Hulewiczami, Maniewiczami. W czasie walk pozycyjnych w kampanii jesiennej 1915 r. na Wołyniu, nad Stochowem i Styrem, podczas działalności zwiadowczej i łącznikowej oraz współdziałania z piechotą kawaleria P-ego poniosła krwawe straty w walkach z ruchliwymi oddziałami kawalerii rosyjskiej. W dn. 15 XII t. r. P. został dowódcą 1 p. ułanów (pułk zatwierdziła komenda Legionów w początku stycznia 1916). W miesiącach letnich 1916 P. osłaniał najpierw odwrót 1 brygady cofającej się po bitwie pod Kostiuchnówką (4–6 VII 1916) na Stochód, a następnie dowodził brygadą jazdy (1 i 2 p. ułanów). Walczył wówczas m. in. pod Legionowem, w bitwie pod Rudką Miryńską (dowodząc pułkiem), a w szarży na Trojanówkę poniósł ciężkie straty. Od października t. r. 1 p. ułanów przeszedł do rezerwy w Zarambowicach pod Baranowiczami, a od grudnia t. r. do obozu szkolnego w Ostrołęce. W styczniu 1917 P. awansował do stopnia majora.

Dn. 12 VII 1917 P. otrzymał dymisję z Legionów z powodu odmowy złożenia przysięgi, której żądały władze niemieckie. Osiadł na wsi i gospodarował w wydzierżawionym od Zamoyskich niewielkim majątku ziemskim w Godziszowie koło Janowa na Lubelszczyźnie. W dn. 19 X 1918 oddał się pod rozkazy Rady Regencyjnej. Przydziału służbowego jednak nie otrzymał. Po upadku władz okupacyjnych rozbrajał miejscowy 4 p. ułanów austriackich, biorąc przy tej okazji duże zapasy broni i ekwipunku. Od 30 X t. r. z rozkazu Edwarda Śmigłego-Rydza formował w lubelskim okręgu wojskowym brygadę kawalerii (dwa p. ułanów oraz 1 szwoleżerów). Od 25 XII t. r. został w randze podpułkownika dowódcą tej brygady, a także dowódcą grupy operacyjnej i walczył do 23 II 1919 pod dowództwem gen. Jana Romera w Małopolsce Wschodniej na froncie ukraińskim pod Dołhobyczowem, Rawą Ruską, Bełżcem, Żółkwią, Krystynopolem. W dn. 1 II t. r. został awansowany do stopnia pułkownika. Po uzupełnieniu i zreorganizowaniu brygady kawalerii, liczącej wówczas ok. 800 szabel, P. stanął na jej czele i 13 IV t. r. wyruszył pod Wilno, które zajął 19 IV, w pierwszy dzień Wielkiejnocy. Po zdobyciu Wilna (Wódz Naczelny J. Piłsudski wydał w związku z tym rozkaz pochwalny) P. toczył dalsze boje na froncie litewsko-białoruskim doprowadzając brygadę nad

Dźwińę. W ponad miesięcznej ofensywie rozpoczętej 19 VIII t. r. walczył pod Głubokiem – Malinowszczyzną – Luskami – Sarbowszczyzną – Miorami – Bosinami – Bogdanowem – w obszarze Dżisny. W czasie odwrotu brygadę P-ego przerzucono pod Równe, skąd po niepomyślnych walkach P. wycofał się do Małopolski Wschodniej. W kampanii 1920 r. P. dowodził w czerwcu grupą kawalerii w armii rezerwowej gen. Kazimierza Sosnkowskiego, a w sierpniu t. r. 4 dywizjonem przydzielonym do 6 brygady kawalerii. Dn. 13 XI t. r. P. poprosił o zwolnienie ze służby wojskowej i przeniesienie do rezerwy, motywując swój krok «zrujnowanym zdrowiem przez służbę frontową» i potrzebą uregulowania spraw majątkowych. Po wyrażeniu zgody przez J. Piłsudskiego P. przeszedł do rezerwy i wyjechał do Godziszowa.

Jako dowódca kawalerii legionowej w czasie pierwszej wojny światowej P. stał się jedną z najbardziej popularnych postaci, wskrzesił piękne tradycje tej broni. Cenił go i lubił Piłsudski dostrzegający w P-m oprócz impulsywności przywary i zalety szlacheckie. Wg opinii Śmigłego-Rydza P. miał cechy dowódcze kawalerzysty, w podejmowaniu decyzji wykazywał «ducha ryzyka», dbał o swych podkomendnych. Żołnierzy i oficerów, którymi dowodził, zwano beliniakami. W r. 1927 P. przeniósł się z Godziszowa do Janowa Lubelskiego i tam do r. 1929 pracował jako prezes Okręgowego Tow. Spółek Rolniczych. W r. 1929 zamieszkał w Krakowie, gdzie był udziałowcem spółki «Tabor», produkującej siodła i sprzęt dla wojska. Równocześnie działał w Związku Legionistów Okręgu Krakowskiego od grudnia t. r. jako jego prezes. W okresie likwidowania samorządu krakowskiego po rozwiązaniu Rady Miejskiej P. został w lutym 1931 powołany w skład Rady Przybocznej Prezydenta Miasta Krakowa (od czerwca Tymczasowej Rady Miejskiej). Dn. 16 VII t. r. obrano go prezydentem m. Krakowa. Funkcję tę pełnił do początków r. 1933 (formalnie zrezygnował 11 II 1933), został bowiem na życzenie marszałka Piłsudskiego mianowany 31 I 1933 wojewodą lwowskim. Równocześnie nadzorował pracę wojewodów stanisławowskiego i tarnopolskiego. Na stanowisku wojewody lwowskiego zyskał opinię dobrego gospodarza. Pełnił także funkcję honorowego prezesa i komendanta 1 p. ułanów. Dn. 21 IV 1933, specjalnie w tym celu powołany, prowadził przed Piłsudskim kawalerię podczas defilady w Wilnie. W r. 1937 ze względu na pogarszający się stan zdrowia P. wycofał się z działalności politycznej i przeszedł na emeryturę. Powrócił do Krakowa i tu objął stanowisko dyrektora generalnego Jaworznickich Komunalnych Kopalń Węgla Sp. Akc. Kraków; wchodził również do Rady Nadzorczej Spółki Akcyjnej Śląskie Zakłady Elektryczne. Działał w Tow. Szkoły Ludowej i był członkiem jego Rady Nadzorczej.

P. zmarł podczas kuracji 13 X 1938 w Wenecji; pochowany został w Krakowie na cmentarzu Rakowickim.

Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-A-2899-22

Kondukt pogrzebowy
płk. Władysława Beliny-Prażmowskiego w Krakowie
20 października 1938
(Zdjęcie pochodzi ze zbiorów NAC –
Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn.: 1-A-2899-22)

Nagrobek Władysława Beliny Prażmowskiego
na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie

Uroczystości żałobne na Cmentarzu Rakowickim
w Krakowie –
widoczna rodzina i m.in. biskup Józef Gawlina.
(Zdjęcie pochodzi ze zbiorów NAC –
Narodowego Archiwum Cyfrowego, sygn.: 1-A-2899-40)

Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-A-2899-40

Był odznaczony m. in. odznaką sztabową ZS «parasolem», Krzyżem Virtuti Militari V kl., Krzyżem Walecznych pięciokrotnie, Komandorią Orderu Polonia Restituta, Krzyżem Niepodległości z Mieczami i pośmiertnie Wielkim Krzyżem Orderu Polonia Restituta. Rada Miejska utworzyła fundację stypendialną im. P-ego dla studenta Akademii Górniczej oraz nadała jednej z ulic Krakowa jego imię.

W małżeństwie z Anastazją z Rudzkich (1891–1975) miał P. czterech synów: Zbigniewa (ur. 1914), podporucznika 1 p. szwoleżerów, zmarłego tragicznie w r. 1937, Janusza (ur. 1917), który zginął w r. 1943, walcząc jako sierżant nawigator podchorąży w 300 Dywizjonie Bombowym Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, Lecha (ur. 1920), przebywającego od r. 1947 w Kanadzie, Andrzeja, zmarłego w niemowlęctwie, oraz córkę Alinę (ur. 1923), lekarza stomatologa, zamężną za Wojciechem Angelusem, zamieszkałą w Krakowie.

Nazwisko Beliny pojawia się w wielu pismach legionowych i w „Odnace za wierną służbę” A. Struga (W. 1921).

Portret pędzla Józefa Chlebusa w galerii portretów prezydentów w Urzędzie Miasta Krakowa, portret pędzla Gilewskiego w posiadaniu córki; – Enc. Wojsk., I; Ilustr. Enc. Trzaski, IV; W. Enc. Powsz. (PWN), IX; Kossuth S., Polacy-słuchacze Akademii Górniczej w Leoben, Kat. 1964 s. 12; Łoza, Czy wiesz, kto to jest?; Lista starszeństwa oficerów Legionów Polskich, W. 1917; Rocznik oficerski, W. 1923, 1924; – Album Legionów Polskich, W. 1933 (liczne fot.); Dobrowolski H., Samorząd miasta Krakowa, jego organizacja i kancelaria w latach 1918–1939, „Archeion” T. 23: 1954 s. 60; Garlicki A., Geneza legionów, W. 1964; Hulewicz J., Studia wyższe młodzieży zaboru rosyjskiego w uczelniach galicyjskich w latach 1905–1914, Zesz. Nauk UJ, Nr 26. Prace Hist. Z. 4, Kr. 1960 s. 155; Ihnatowicz, Vademecum, s. 145; Ilustrowana kronika Legionów Polskich 1914–1918, Oprac. E. Quirini, S. Librewski, W. 1936; Jędrzejewicz W., Kronika życia Józefa Piłsudskiego 1867–1935, Londyn 1977 I–II (fot.); Karcz J., Kryński W., Zarys historii wojennej 1 pułku szwoleżerów Józefa Piłsudskiego, W. 1931 s. 8, 9, 10, 12; Księga Jazdy Polskiej, W. 1938 s. 150, 151, 153, 160, 175; Majchrowski J. M., Twórca polskiej kawalerii, „Tyg. Powsz.” 1981 nr 32; Mitkiewicz L., Kawaleria samodzielna Rzeczypospolitej Polskiej w wojnie 1939 roku, Toronto 1964; Smoleński J., 1 Pułk Ułanów Legionów Polskich Beliny im. Józefa Piłsudskiego w dziejach odrodzonej kawalerii polskiej, „Przegl. Kawalerii i Broni Pancерnej” 1964 nr 35 s. 181–94 (fot.); Twórcy Polski współczesnej, W. 1938 s. 227–30 (fot.); Wrzosek M., Polskie formacje wojskowe podczas pierwszej wojny światowej, Białystok 1977 s. 482; – Dziennik Rozporządzeń stoł. królewskiego miasta Krakowa 1931 s. 91, 114, 115, 263, 269, 1932 s. 321, 1933 s. 24–5, 1938 s. 142–3; Kasprzycki T., Kartki z dziennika oficera I brygady, W. 1934 (fot.); Piłsudski J., Pisma zbiorowe, W. 1937 IV, V, VI, IX, X; Poraj-Koźmiński K., Z ułanami Beliny 1914–1916, W. 1928 s. 92–4, passim; Rocznik Polskiego Przemysłu i Handlu, W. 1938 nr 1287; Składkowski F. S., Z walk pierwszej Brygady, W. 1939 s. 62; Sosnkowski K., O „siódemce” i o Belinie, „Przegl. Kawalerii i Broni Pancерnej” 1964 nr 35 s. 177–8; Wierna Służba. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1910–1915, W. 1927; Zagórski A., Ułani Beliny (Ze wspomnień uczestnika walk spisał Ad.), „Wiad. Pol.” 1914–1915 nr 4, 6, 7, 11, 12–13, 14–15; Zawiszanka Z., Poprzez fronty. Pamiętnik wywiadowczyni 1 pułku piechoty legionów w 1914 roku, W. 1928; – „Czas” 1931 nr 161 s. 2, nr 188 s. 1, 1938 nr 282 s. 4, nr 287 s. 9, nr 289 s. 8, nr 293 s. 9; „Dzien. Pol.” 1975 nr 80 (dotyczy żony P-ego); „Gaz. Pol.” 1938 nr 282 (fot.), 283, 284 (fot.), 287–9; „Ilustr. Kur. Codz.” 1931 nr 216 s. 2–3 (fot.), 1932 nr 264 s. 6, 1933 nr 36 s. 16, 1938 nr 285 s. 8 (fot.), 286 s. 15; „Lwow. Dzien. Woj.” 1933 s. 22; „Naród i Wojsko” 1938 nr 43 s. 7 (fot.); „Oleandry” 1938 nr 5 (fot.); „Polska Zbrojna” 1938 nr 290 (fot.); „Przew. Oświat.” 1938 s. 222; „Tyg. Powsz.” 1981 nr 37 s. 4; – CAW: Akta personalne P-ego (fot.), w tym własnoręcznie wypełniane kwestionariusze; – Informacje córki Aliny Angelus.